

постійний зворотний зв'язок, оперативну перевірку знань, активну взаємодію та міждисциплінарне навчання, що суттєво підвищує мотивацію студентів і рівень їхньої самостійності. Отже, результативність змішаного навчання як інноваційної стратегії професійної підготовки майбутніх правознавців підтверджується його здатністю реалізувати принципи сучасної юридичної освіти – інтегрованість, практична спрямованість, гнучкість і адаптивність до потреб студентів та запитів ринку праці.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Змішане навчання є однією з найперспективніших інноваційних стратегій у системі сучасної юридичної освіти. Його ефективність полягає в гармонійному поєднанні традиційного аудиторного навчання з цифровими освітніми технологіями, що дає змогу підвищити гнучкість, індивідуалізацію та практичну спрямованість освітнього процесу. В процесі підготовки майбутніх правознавців змішане навчання дозволяє формувати фахові компетентності, зокрема: правозастосовні, інформаційно-аналітичні, комунікативні, цифрові та етичні. Завдяки поєднанню теоретичних знань і практикоорієнтованих завдань, використанню інноваційних методів та цифрових інструментів, здобувачі освіти набувають як професійних навичок, так і здатності до самонавчання, адаптації та критичного мислення.

Таким чином, впровадження змішаного навчання в освітній процес закладів вищої юридичної освіти є не лише актуальним, а й стратегічно необхідним кроком, що сприяє підвищенню якості професійної підготовки правників та їх готовності до викликів сучасного правового середовища.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Макаренко Л. О. Теоретико-методологічні аспекти пізнання та формування правової культури: дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.01 / Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України. Київ. 2019. 290 с.
2. Середя І.В. Реалізація змішаного навчання у підготовці педагогів спеціальної освіти в умовах карантину. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2022. Том 88. №2. С. 239–254.

3. Сіверт І. І. Дембіцька С. Корчовий М. В. Перспективи розвитку цифрової доступності освітніх ресурсів у вищій освіті. *Educating for Tomorrow: Ukrainian Values in Global World: Conference Proceedings & Resolutions*. Thompson Rivers University, Kamloops, Canada. 7-9 February 2025. С. 96-100.

REFERENCES

1. Makarenko, L. O. (2019). *Teoretyko-metodolohichni aspekty piznannia ta formuvannia pravovoi kultury* [Theoretical and methodological aspects of cognition and formation of legal culture]. Doctoral dissertation, V. M. Koretsky Institute of State and Law of NAS of Ukraine. Kyiv. 290 s. [in Ukrainian]
2. Sereda, I. V. (2022). *Realizatsiia zmishanoho navchannia u pidhotovtsi pedahohiv spetsialnoi osvity v umovakh karantynu* [Implementation of blended learning in the training of special education teachers under quarantine conditions]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*. 88(2). S. 239–254 [in Ukrainian]
3. Sivert, I. I., Dembitska, S., & Korchovyi, M. V. (2025). *Perspektyvy rozvytku tsyfrovoi dostupnosti osvithnikh resursiv u vyshchii osviti* [Prospects for the development of digital accessibility of educational resources in higher education]. In *Educating for Tomorrow: Ukrainian Values in Global World: Conference Proceedings & Resolutions* Thompson Rivers University, Kamloops, Canada, February 7–9. S. 96–100. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПУГАЧ Віталіна – доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри правознавства і гуманітарних дисциплін Вінницького навчально-наукового інституту економіки Західноукраїнського національного університету.

Наукові інтереси: змішане навчання як інноваційна стратегія професійної підготовки майбутніх правознавців.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

PUHACH Vitalina – Doctor of Sc. (Pedagogical), Associated Professor, Associated Professor of the Chair Law and Humanities Vinnytsia Educational and Scientific Institute of Economics Western Ukrainian National University.

Scientific interests: blended learning as an innovative strategy for professional training of future lawyers.

*Стаття надійшла до редакції 01.01.2026 р.
Стаття прийнята до друку 10.01.2026 р.*

УДК 364-43:378.147:316.346.32-053.9

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-222-283-289

ТВЕРЕЗОВСЬКА Ніна –

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи та реабілітації
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4302-7564>
e-mail: tverezovskaya@nubip.edu.ua

ДЕМЧЕНКО Ірина –

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи та реабілітації
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4302-7564>
e-mail: demchenko.i@nubip.edu.ua

СИДОРКО Віктор –

кандидат педагогічних наук, заступник директора з навчальної роботи Відокремленого структурного підрозділу «Боярський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3058-6095>
e-mail: vsidorko@ukr.net

ДОСЛІДНИЦЬКА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З ГРОМАДЯНАМИ ПОХИЛОГО ВІКУ: ІНТЕГРАЦІЯ НАВЧАННЯ І ПРАКТИКИ

У статті обґрунтовано актуальність посилення дослідницької складової підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з громадянами похилого віку в умовах демографічного старіння та зростання складності соціальних потреб, загострених воєнними викликами. Акцентовано, що ефективна геронтологічна соціальна робота потребує сформованої дослідницької компетентності: уміння формулювати практичні запитання, збирати й інтерпретувати дані, добирати та застосовувати доказово обґрунтовані втручання, оцінювати їх результативність і користувати індивідуальні плани підтримки. Запропоновано логіку інтеграції навчання і практики на основі циклу «виявлення проблеми – збір і аналіз даних – планування втручання – реалізація – оцінювання результатів – рефлексія та вдосконалення», що відтворює структуру кейс-менеджменту. Визначено ядро дослідницької підготовки в геронтологічному напрямі та описано три рівні інтеграції дослідницьких завдань у практику: мікрорівень (індивідуальний випадок), мезорівень (групові/сімейні інтервенції), макрорівень (група/організація). Показано доцільність поєднання кейс-аналізу з польовими міні-дослідженнями та використання «дослідницьких завдань практики» (короткі протоколи збору даних, шаблони плану втручання, форми моніторингу, аналітичні довідки). Окреслено етичні вимоги до дослідницьких активностей за участю осіб похилого віку та запропоновано пакет інструментів оцінювання навчальних результатів (портфоліо практики, супервізійні висновки, звіт про оцінювання результатів). Зроблено висновок, що системна інтеграція дослідницької складової забезпечує перехід від декларативного знання до доказово-інформованої професійної дії та підвищує готовність студентів до роботи в умовах обмежених ресурсів і криз.

Ключові слова: соціальна робота; громадяни похилого віку; професійна підготовка; дослідницька компетентність; доказово-інформована практика; інтеграція навчання і практики; практична підготовка; кейс-менеджмент; оцінювання результатів; міні-дослідження; супервізія; етика досліджень.

TVEREZOVSKA Nina –

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Social Work and Rehabilitation National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4302-7564>
e-mail: tverezovskaya@nubip.edu.ua

DEMCHENKO Iryna –

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Social Work and Rehabilitation National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4302-7564>
e-mail: demchenko.i@nubip.edu.ua

SYDORKO Viktor –

PhD in Pedagogical Sciences, Deputy Director for Academic Affairs Separate Structural Subdivision «Boyarka professional college of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3058-6095>
e-mail: vsidorko@ukr.net

RESEARCH COMPONENT OF TRAINING FUTURE SOCIAL WORKERS TO WORK WITH ELDERLY CITIZENS: INTEGRATION OF TRAINING AND PRACTICE

The article substantiates the relevance of strengthening the research component of training future social workers to work with elderly citizens in the context of demographic aging and the growing complexity of social needs, exacerbated by military challenges. It emphasizes that effective gerontological social work requires established research competence: the ability to formulate practical questions, collect and interpret data, select and apply evidence-based interventions, evaluate their effectiveness, and adjust individual support plans. The logic of integrating training and practice based on the cycle «problem identification – data collection and analysis – intervention planning – implementation – evaluation of results – reflection and improvement» is proposed, which reproduces the structure of case management. The core of research training in gerontology is defined and three levels of integration of research tasks into practice are described: micro level (individual case), meso level (group/family interventions), macro level (community/organization). The expediency of combining case analysis with field mini-studies and the use of “research tasks of practice” (short data collection protocols, intervention plan templates, monitoring forms, analytical reports) is demonstrated. Ethical requirements for research activities involving older adults are outlined, and a set of tools for assessing learning outcomes (practice portfolio, supervision conclusions, outcome assessment report) is proposed. It is concluded that the systematic integration of the research component ensures the transition from declarative knowledge to evidence-informed professional action and increases students’ readiness to work in conditions of limited resources and crises.

Key words: social work; elderly citizens; professional training; research competence; evidence-informed practice; integration of learning and practice; practical training; case management; assessment of results; mini-research; supervision; research ethics.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Демографічне старіння населення України, де особи похилого віку становлять 23,4% населення з прогнозом зростання до 29-32% до 2050 року, створює безпрецедентний запит на кваліфікованих соціальних працівників, здатних надавати ефективну підтримку цій зростаючій демографічній групі. Робота з громадянами похилого віку вимагає не лише знань про процеси старіння та специфічні проблеми літніх людей, але й розвинутої дослідницької компетентності – здатності критично аналізувати інформацію, систематично оцінювати індивідуальні потреби клієнтів, застосовувати evidence-based підходи, оцінювати ефективність втручань. Однак аналіз освітньо-професійних програм підготовки соціальних працівників виявив, що дослідницька складова залишається слабко інтегрованою у підготовку до роботи з літніми людьми: теоретичні курси з дослідницьких методів викладаються відокремлено від геронтологічного змісту, практична підготовка рідко включає систематичні дослідницькі завдання, що створює «розрив теорії-практики». Гетерогенність популяції літніх людей, швидкий розвиток геронтологічних знань, комплексність проблем старіння, необхідність персоналізації втручань роблять дослідницьку компетентність критично важливою для ефективної практики, однак існуючі підходи до її розвитку є фрагментарними та несистематичними. Інтеграція навчання і практики визнається міжнародними стандартами як ключовий принцип розвитку професійних компетенцій, що передбачає взаємопроникнення теоретичної підготовки та практичного досвіду через дослідницькі завдання на всіх етапах навчання. Попри визнану важливість, бракує системних досліджень того, як ефективно інтегрувати дослідницьку складову у підготовку майбутніх соціальних працівників до роботи з громадянами похилого віку в українському контексті. Недостатньо вивчені питання конкретних дослідницьких компетенцій, необхідних для геронтологічної практики, педагогічних підходів до їх розвитку, механізмів інтеграції теоретичного навчання та практичної підготовки, оцінювання дослідницької компетентності студентів. Военні виклики загострили потреби літніх людей (внутрішнє переміщення, втрати, травматизація, руйнування соціальної інфраструктури), вимагаючи від майбутніх фахівців здатності досліджувати нові проблеми та розробляти інноваційні підходи до підтримки. Таким чином, розробка обґрунтованого підходу до інтеграції дослідницької складової у підготовку майбутніх соціальних працівників до роботи з громадянами похилого віку через поєднання навчання і практики є актуальною науково-практичною проблемою. Розв'язання цієї проблеми має значний потенціал для підвищення якості професійної освіти, розвитку доказово обґрунтованої практики, поліпшення результатів для осіб похилого віку, зміцнення дослідницької культури у соціальній роботі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика підготовки майбутніх соціальних

працівників до роботи з людьми похилого віку привертає зростаючу увагу міжнародних дослідників у контексті глобального демографічного старіння та трансформації систем довгострокового догляду.

Комплексний систематичний огляд J. Lee & S. Miller виокремлюють компетенції, потрібні для геронтологічної соціальної роботи, і фіксує, що найбільші прогалини стосуються дослідницької компетентності та критичного мислення щодо втручань; лише 34% освітніх програм системно інтегрують розвиток цих умінь [4, с.151].

D. Tam, A. Poon W. T., V. Hui показують результативність підходу навчання через дослідження, коли студенти під час практики виконують структуровані дослідницькі завдання [6, с. 1639].

Дослідницька ідентичність на думку J. Boylan & L. Beddoe формується як через курс методів, так і через вбудовування «дослідницького мислення» у професійну роль; їхня модель «практика, орієнтована на дослідження» спирається на рефлексію, супервізію «докази-рішення» та проекти «дослідження-дія» у практиці [3].

S. Wehbi & H. Parada показують потенціал навчання-служба: поєднання надання послуг літнім людям із дослідницькими компонентами (оцінка потреб, аналіз бар'єрів доступу, пілотування втручань, оцінка результатів) поглиблює розуміння старіння та посилює прихильність до доказово-інформованої практики і соціальної справедливості [7].

D. Rosen, J. McCall, S. Goodkind систематизують бар'єри та чинники-«підсилювачі» впровадження доказової практики: серед бар'єрів – недостатня дослідницька компетентність (68%), обмежений доступ до релевантних досліджень (54%), брак організаційної підтримки (47%), часові обмеження (73%); водночас практичний досвід застосування дослідницьких навичок під час навчання корелює з вищою готовністю використовувати доказові підходи в роботі [5].

О. Драчук показує, що в ОПП із соціальної роботи «Геронтологія» та пов'язані з нею дослідницькі завдання часто представлені фрагментарно, що підсилює потребу інтегрувати навчання і практику через польові дослідження, кейс-аналіз і оцінювання результатів втручань під час практик [1].

Попри зростаючий обсяг досліджень, бракує емпіричних досліджень конкретних механізмів і педагогічних стратегій інтеграції дослідницької складової у підготовку до роботи з літніми людьми в українському освітньому та практичному контексті; недостатньо вивчені питання оцінювання дослідницької компетентності студентів у геронтологічній практиці; відсутні комплексні моделі, що систематично інтегрують розвиток дослідницької здатності на всіх етапах підготовки; не досліджені специфічні виклики інтеграції навчання і практики в умовах обмежених ресурсів та воєнних викликів, характерних для України.

Мета статті – обґрунтувати та емпірично описати механізми інтеграції дослідницької складової в підготовку майбутніх соціальних працівників до роботи з громадянами похилого віку

шляхом поєднання навчання й навчальної/виробничої практики (польові міні-дослідження, кейс-аналіз, оцінювання результатів втручання) та визначити педагогічні умови формування дослідницької компетентності й доказово-інформованої професійної дії.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Дослідницька складова підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з громадянами похилого віку розглядається нами як наскрізний компонент професійної компетентності, що забезпечує здатність фахівця обґрунтовувати рішення даними, критично оцінювати ефективність втручання і коригувати індивідуальні плани підтримки. Логіка інтеграції навчання і практики вибудовується за циклом «виявлення проблеми – збір і аналіз даних – планування інтервенції – реалізація – оцінювання результатів – рефлексія та вдосконалення», який відтворює реальну структуру кейс-менеджменту в роботі з людьми похилого віку.

На першому кроці визначено, що саме має становити «ядро» дослідницької підготовки в геронтологічному напрямі: уміння формувати практичне запитання (про потреби, ризики, ресурси клієнта/сім'ї/громади), добирати доступні інструменти збору даних, інтерпретувати результати та переводити їх у конкретні професійні дії. Важливо, що дослідження в освітньому процесі не зводиться до академічного написання робіт, а набуває форми прикладних завдань, інтегрованих у навчальну і виробничу практики: міні-оцінка потреб клієнта, аналіз бар'єрів доступу до послуг, картування ресурсів громади, обґрунтування цілей підтримки, моніторинг змін та оцінка результативності втручання.

Далі здійснено узгодження дослідницьких завдань із типовими ситуаціями геронтологічної практики. У структурі практичної підготовки виокремлено три рівні інтеграції дослідження. Перший рівень (мікро) орієнтований на роботу з індивідуальним випадком: студент навчається проводити первинне оцінювання (біопсихосоціальний стан, ризики самотності/насильства/занедбаності, когнітивні та емоційні труднощі), формувати проблему мовою вимірюваних змін і визначати індикатори прогресу [2]. Другий рівень (мезо) стосується групових і сімейних інтервенцій: студенти збирають зворотний зв'язок учасників, порівнюють динаміку показників до/після втручання, аналізують чинники відвідуваності й утримання в програмі. Третій рівень (макро) спрямований на громаду/організацію: проводиться експрес-діагностика потреб літніх людей у громаді, аналіз маршрутів перенаправлення, виявлення «вузьких місць» у міжвідомчій взаємодії та пропозиції щодо вдосконалення сервісів.

Ключовим методичним рішенням інтеграції навчання і практики визначено поєднання кейс-аналізу з польовими міні-дослідженнями. Кейс-аналіз забезпечує навчання логіці професійного міркування та прийняття рішень, тоді як міні-дослідження додає доказовість: студент не лише «описує випадок», а підтверджує висновки даними

(анкета, напівструктуроване інтерв'ю, шкала, спостереження, аналіз документів), обґрунтовує вибір інтервенції й демонструє результат через порівняння показників у динаміці. Ефективною формою організації такого навчання виступають «дослідницькі завдання практики»: короткі протоколи збору даних, шаблон плану інтервенції, форма моніторингу прогресу, аналітична довідка за підсумками випадку/групи/мікропроєкту.

Окремо акцентовано етичний вимір дослідницької роботи з громадянами похилого віку. Дослідницькі активності в практиці передбачають добровільну інформовану згоду, право відмови, конфіденційність, мінімізацію ризиків і недопущення стигматизації. Для студентів це означає не лише знання норм, а відпрацювання етичних дій: коректне пояснення мети збору даних, використання доступної мови, адаптацію матеріалів (великий шрифт, короткі формулювання), уважність до ознак втоми/дистресу, узгодження меж професійного втручання та алгоритмів перенаправлення у разі виявлення ризиків (насильство, занедбаність, суїцидальний ризик, гострі психічні стани).

Практичним результатом викладеної логіки поєднання навчання і практики є розроблення цілісного «пакета» інтеграції дослідження у практичну підготовку майбутніх соціальних працівників, який робить дослідницьку складову не додатком до навчання, а робочим механізмом професійної дії у геронтологічній соціальній роботі. Цей пакет вибудовано так, щоб студент у процесі практики постійно відтворював реальний цикл ведення випадку та розвитку послуг: від коректного виявлення проблеми і формулювання практичного запитання до збору й аналізу даних, обґрунтування управлінського або клініко-соціального рішення, планування втручання, відстеження змін і підсумкового оцінювання результатів. Відповідно, усі елементи пакета узгоджені між собою й працюють як єдина система: результати навчання задають орієнтири, матриця завдань «приземлює» їх у конкретні дії на практиці, інструменти оцінювання фіксують якість виконання цих дій, а супервізійний супровід забезпечує підтримку й корекцію, спрямовану на посилення зв'язку «дані → рішення → результат».

Першим компонентом пакета є перелік компетентнісних результатів навчання, що конкретизує, які саме дослідницькі уміння й способи мислення мають бути сформовані у студента для якісної роботи з громадянами похилого віку. Йдеться не про абстрактні знання методології, а про здатність діяти доказово в реальних ситуаціях: формувати прикладні запитання з потреб, ризиків і ресурсів клієнта, сім'ї або громади; добирати адекватні, прості та етичні інструменти збору інформації; проводити первинне та поглиблене оцінювання з урахуванням вікових особливостей, можливих сенсорних, когнітивних чи емоційних труднощів; інтерпретувати отримані дані без підміни фактів припущеннями; визначити показники, за якими можна відстежувати зміни; перетворювати результати оцінювання на конкретні професійні рішення щодо цілей і заходів

підтримки; організувати моніторинг прогресу та оцінювання результативності; коректно документувати дані і висновки; аргументовано комунікувати їх клієнтові та команді; дотримуватися етичних стандартів інформованої згоди, добровільності участі, конфіденційності, недопущення стигматизації і мінімізації ризиків, особливо коли йдеться про вразливі стани, ознаки насильства, занедбаності, критичної самотності чи тяжких психоемоційних реакцій. Таким чином, результати навчання задають чіткі «точки контролю» сформованості дослідницької компетентності як складової професійної готовності.

Другий компонент пакета становить матриця завдань для навчальної та виробничої практик, упорядкована за трьома рівнями інтеграції дослідницьких дій у професійну діяльність: індивідуальному, груповому/сімейному та рівні громади/організації (мікро/мезо/макро), що подано у таблиці 1. На індивідуальному рівні завдання спрямовані на роботу з конкретним випадком і формують у студента звичку починати не з «порад» і загальних рекомендацій, а з оцінювання: студент проводить структуроване первинне виявлення потреб і ризиків, уточнює запит клієнта, визначає вихідний стан, формулює цілі підтримки у вимірюваній формі, добирає методи втручання, а далі відстежує зміни у динаміці через короткі шкали, спостереження, напівструктуровані інтерв'ю, аналіз документів або інші доступні засоби, щоб мати підстави коригувати план підтримки. На мезорівні завдання стосуються групових і сімейних інтервенцій: студент збирає зворотний зв'язок учасників, аналізує чинники відвідуваності та утримання в програмі, порівнює показники до і після участі, оцінює відповідність змісту програми заявленим цілям і формулює пропозиції щодо удосконалення, спираючись на дані, а не на враження. На макрорівні завдання виходять за межі одного випадку та орієнтують студента на

дослідницьке бачення системи послуг: він здійснює експрес-діагностику потреб людей похилого віку у громаді, картує наявні ресурси і маршрути перенаправлення, виявляє «вузькі місця» у міжвідомчій взаємодії, аналізує доступність послуг і бар'єри (транспортні, інформаційні, фінансові, інституційні), після чого готує коротку аналітичну довідку з реалістичними рекомендаціями для бази практики або партнерської мережі. Важливо, що матриця завдань узгоджує навчальну і виробничу практики як послідовні етапи: спочатку студент опановує стандартизовані протоколи збору даних і прості схеми аналізу на навчальній практиці, а у виробничій – застосовує їх у складніших ситуаціях, розширюючи рівень автономності, відповідальності та глибини інтерпретації (див. табл. 1).

Третій компонент пакета – інструменти оцінювання підготовки через демонстрацію професійних дій, які фіксують не лише «що студент знає», а «що і як він робить» у практиці, і наскільки його дії узгоджені з доказовою логікою. Кейс-аналіз використовується як спосіб перевірити професійне міркування: чи правильно студент визначає проблему, які дані вважає релевантними, як пояснює причинно-наслідкові зв'язки, чи вміє відрізнити факт від інтерпретації, як обґрунтовує вибір втручання та як передбачає ризики. План інтервенції демонструє здатність переводити дані оцінювання у структурований план дій: узгоджені з клієнтом цілі, конкретні заходи, відповідальні сторони, ресурси, строки, показники прогресу і спосіб моніторингу. Портфоліо практики виконує роль накопичення доказів професійного зростання: воно містить зразки інструментів оцінювання, витяги з планів підтримки, короткі аналітичні довідки, приклади моніторингових записів, рефлексивні нотатки про етичні дилеми та прийняті рішення, що дозволяє оцінити динаміку формування дослідницької компетентності.

Таблиця 1

Приклади завдань за рівнями

Рівень	Навчальна практика (в університеті)	Виробнича практика (в реальних установах)	Дослідницький компонент
Мікро (індивідуальний рівень)	симуляція інтерв'ю з «літнім клієнтом» для оцінки потреб	проведення індивідуальної консультації з літньою людиною в центрі догляду, з фіксацією даних про здоров'я.	збір первинних даних (опитування), аналіз ризиків (наприклад, депресія), план інтервенції на основі доказів
Мезо (груповий/ організаційний рівень)	груповий аналіз кейсів у класі, розробка програми для групи осіб похилого віку	організація групової терапії в будинку престарілих, з опитуванням учасників.	агрегування даних з групи (наприклад, статистика самотності), оцінка ефективності програми через фокус-групи
Макро (суспільний/ політичний рівень)	аналіз політики щодо пенсійної реформи в семінарській роботі	участь у громадській кампанії з покращення доступу до послуг для літніх, з аналізом статистики	дослідження суспільних тенденцій (наприклад, демографічні дані), лобювання змін на основі емпіричних доказів

[Джерело: власна розробка]

Супервізійні висновки забезпечують зовнішню експертну оцінку якості дій студента: керівник практики або супервізор фіксує сильні сторони, типові помилки, рівень самостійності, здатність працювати з даними та дотримання етичних норм, а також визначає конкретні кроки для покращення. Завершальним інструментом є короткий звіт про оцінку результатів, у якому

студент стисло описує вихідну ситуацію, мету втручання, використані дані, зафіксовані зміни, висновок щодо результативності та пропозиції щодо подальших дій або корекції плану підтримки. Сукупність цих інструментів створює прозору систему оцінювання, де ключовим критерієм виступає здатність студента аргументувати

рішення даними й показати результат у логіці професійного циклу.

Четвертий компонент пакета – рекомендації щодо супервізійного супроводу, який виступає умовою якісної інтеграції дослідження у практику, оскільки саме супервізія переводить виконання завдань із формального «звітання» у навчання професійної відповідальності. Супервізійний зворотний зв'язок цілеспрямовано вибудовується навколо зв'язку «дані → рішення → результат»: студент має вміти пояснити, які саме дані він зібрав і чому вони достатні для висновків, яке рішення прийняв на їх підставі, як це рішення реалізував, які зміни спостерігаються та як він це підтверджує. У супервізії важливо систематично відпрацьовувати вміння ставити уточнювальні професійні запитання, перевіряти логічні «стрибки» в інтерпретаціях, бачити альтернативні пояснення і зважати на контекст, а також проговорювати етичні аспекти: як отримано інформовану згоду, як забезпечено конфіденційність, як адаптовано інструменти до можливих когнітивних або сенсорних обмежень, як мінімізовано втому чи дистрес, як визначено межі втручання і алгоритми перенаправлення у разі виявлення серйозних ризиків. Регулярність супервізійних обговорень, короткі структуровані протоколи розбору випадку і фокус на доказовості дозволяють сформуванню у студента професійну звичку діяти не «інтуїтивно», а обґрунтовано, і водночас зберігати клієнт-центрованість та повагу до гідності людини похилого віку.

Отже, запропонований «пакет» інтеграції дослідження у практичну підготовку створює послідовну систему, у якій дослідницька компетентність формується через реалістичні завдання на різних рівнях практики, оцінюється через продукти й результати професійних дій та підтримується супервізією, що спрямовує студента на чіткий причинно-логічний зв'язок між даними, рішеннями і досягнутими змінами. Саме така організація підготовки забезпечує перехід від фрагментарного засвоєння методів до доказово-інформованої геронтологічної практики, підвищуючи готовність майбутніх соціальних працівників працювати з комплексними потребами людей похилого віку в умовах обмежених ресурсів і кризових викликів.

Таким чином, інтеграція дослідницької складової в підготовку майбутніх соціальних працівників до роботи з громадянами похилого віку забезпечує перехід від декларативного знання до доказово-інформованої практики: студенти набувають умінь оцінювати потреби та ресурси, проектувати інтервенції, відстежувати зміни й аргументувати професійні рішення результатами спостереження та вимірювання, що підвищує якість допомоги й готовність до роботи в умовах обмежених ресурсів і кризових викликів.

Висновки та перспективи подальших розвідок наперед. Дослідницька складова є наскрізним компонентом професійної компетентності соціального працівника у сфері роботи з громадянами похилого віку, оскільки забезпечує обґрунтованість рішень даними, критичний аналіз

потреб і ризиків, добір доказово-інформованих втручань та оцінювання їх результативності. Її розвиток не має обмежуватися ізольованим курсом методів, а потребує системного вбудовування у геронтологічний зміст і практичну підготовку.

Ефективною основою інтеграції навчання і практики виступає цикл професійної дії «дані → рішення → результат» (виявлення проблеми, збір/аналіз даних, планування, реалізація, оцінювання, рефлексія). Відтворення цього циклу в освітньому процесі наближає підготовку до логіки реального кейс-менеджменту та зменшує «розрив теорії–практики».

Дослідницькі завдання доцільно структурувати за трьома рівнями: мікро – оцінювання потреб і ресурсів клієнта, формулювання вимірюваних цілей, вибір індикаторів прогресу; мезо – аналіз динаміки результатів групових/сімейних інтервенцій, збір зворотного зв'язку, визначення чинників ефективності; макро – експрес-діагностика потреб громади, аналіз доступності послуг і маршрутів перенаправлення, підготовка пропозицій щодо покращення сервісів.

Поєднання кейс-аналізу з польовими міні-дослідженнями є результативним дидактичним рішенням, оскільки дає студентам можливість не лише описувати ситуацію, а й підтверджувати висновки даними та демонструвати досягнуті зміни. Практичну реалізацію підтримують «дослідницькі завдання практики» у формі коротких протоколів, шаблонів планування втручання, інструментів моніторингу та аналітичних довідок.

Етична складова дослідницької роботи з особами похилого віку є обов'язковою умовою інтеграції: інформована згода, конфіденційність, доступність комунікації, мінімізація ризиків, недопущення стигматизації та наявність алгоритмів перенаправлення у випадку виявлення небезпек і кризових станів.

Перспективи подальших розвідок пов'язані з: емпіричним оцінюванням ефективності запропонованої моделі інтеграції (порівняння різних форматів практик і дослідницьких завдань за динамікою компетентностей студентів і результатами для клієнтів); розробкою та валідацією інструментів вимірювання дослідницької компетентності саме у геронтологічній соціальній роботі; дослідженням ролі супервізії та партнерства «університет–база практики» у формуванні доказово-інформованої професійної дії; адаптацією дослідницьких завдань до умов воєнного стану, обмежених ресурсів і дистанційних форматів підтримки літніх людей; вивченням потенціалу цифрових інструментів для збору даних, моніторингу та оцінювання результатів у роботі з громадянами похилого віку.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Драчук О. В. Аналіз освітньо-професійних програм із соціальної роботи в університетах України: присутність та інтеграція дисципліни «Геронтологія». *Суспільство та національні інтереси*. 2025. № 12(20) С. 327-339. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-12\(20\)-327-339](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-12(20)-327-339)

2. Тверезовська Н.Т., Сидоренко В.К. Методологія педагогічного дослідження : навчальний посібник К.: Видавництво «Центр учбової літератури», 2013. 440 с.

3. Boylan J., Beddoe L. Developing research-minded practitioners: Exploring the contribution of practice education. *Social Work Education*. 2021. Vol. 40. №7. P. 897–913. DOI: <https://doi.org/10.1080/02615479.2020.1763339>

4. Lee J., Miller S. E. A comprehensive framework of competencies for gerontological social work practice. *Journal of Gerontological Social Work*. 2023. Vol. 66. №2. P. 145–168. DOI: <https://doi.org/10.1080/01634372.2022.2142156>

5. Rosen D., McCall J., Goodkind S. Teaching evidence-based practice in social work with older adults: An international perspective. *Educational Gerontology*. 2023. Vol. 49. №4. P. 312–329. DOI: <https://doi.org/10.1080/03601277.2022.2089473>

6. Tam D. M. Y., Poon A. W. T., Hui V. K. Y. Integrating research education in field education: An inquiry-based learning model for social work students. *Social Work Education*. 2022. Vol. 41. №8. P. 1623–1641. DOI: <https://doi.org/10.1080/02615479.2021.1965071>

7. Wehbi S., Parada H. Reimagining social work field education through community-based research with older adults. *Journal of Teaching in Social Work*. 2021. Vol. 41. №3. P. 285–302. DOI: <https://doi.org/10.1080/0841233.2021.1925166>

REFERENCES

1. Drachuk, O. V. (2025). Analiz osvithno-profesiinykh program iz sotsialnoi roboty v universytetakh Ukrainy: prysutnist ta intehratsiia dystsypliny «Herontolohiia» [Analysis of educational-professional programs in social work at Ukrainian universities: Presence and integration of the discipline “Gerontology”]. *Suspilstvo ta natsionalni interesy*. 12(20). S. 327–339. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-12\(20\)-327-339](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-12(20)-327-339) [in Ukrainian]

2. Lee, J., & Tverezovska, N. T., & Sydorenko, V. K. (2013). *Metodolohiia pedahohichnoho doslidzhennia* [Methodology of pedagogical research]. Kyiv: Vydavnytstvo «Tsentr uchbovoi literatury» [in Ukrainian]

3. Boylan, J., & Beddoe, L. (2021). Developing research-minded practitioners: Exploring the contribution of practice education. *Social Work Education*. 40(7). Pp. 897–913. DOI: <https://doi.org/10.1080/02615479.2020.1763339> [in English]

4. Lee J., Miller, S. E. (2023). A comprehensive framework of competencies for gerontological social work practice. *Journal of Gerontological Social Work*. 66(2). Pp. 145–168. DOI: <https://doi.org/10.1080/01634372.2022.2142156> [in English]

5. Rosen, D., McCall, J., & Goodkind, S. (2023). Teaching evidence-based practice in social work with older adults: An international perspective. *Educational Gerontology*. 49(4). Pp. 312–329. DOI: <https://doi.org/10.1080/03601277.2022.2089473> [in English]

6. Tam, D. M. Y., Poon, A. W. T., & Hui, V. K. Y. (2022). Integrating research education in field education: An inquiry-based learning model for social work students. *Social Work Education*. 41(8). Pp. 1623–1641. DOI: <https://doi.org/10.1080/02615479.2021.1965071>. [in English]

7. Wehbi, S., & Parada, H. (2021). Reimagining social work field education through community-based research with older adults. *Journal of Teaching in Social Work*. 41(3). Pp. 285–302. DOI: <https://doi.org/10.1080/08841233.2021.1925166> [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ТВЕРЕЗОВСЬКА Ніна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Наукові інтереси: підготовка фахівців у закладах вищої освіти.

ДЕМЧЕНКО Ірина – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Наукові інтереси: підготовка фахівців у закладах вищої освіти.

СИДОРКО Віктор – кандидат педагогічних наук, заступник директора з навчальної роботи Відокремленого структурного підрозділу «Боярський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України».

Наукові інтереси: підготовка фахівців у закладах фахової передвищої та вищої освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

TVEREZOVSKA Nina – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Social Work and Rehabilitation National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine.

Scientific interests: training of specialists in higher education institutions.

DEMCHENKO Iryna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Social Work and Rehabilitation National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine.

Scientific interests: training of specialists in higher education institutions.

SYDORKO Viktor – PhD in Pedagogical Sciences, Deputy Director for Academic Affairs Separate Structural Subdivision «Boyarka professional college of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine».

Scientific interests: training of specialists in vocational pre-higher and higher education institutions.

Стаття надійшла до редакції 01.01.2026 р.

Стаття прийнята до друку 08.01.2026 р.

УДК 378.016:811.161.2'24]:004.031.42

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-222-289-294

ГЕРМАН Вікторія –

кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри української мови і літератури

Сумського державного педагогічного

університету імені А.С.Макаренка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2915-7330>

e-mail: viktoria.german68@gmail.com